

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ТРАКТУВАННЯ

THEORETICAL BASIS OF COMPETITION AND ITS INTERPRETATION APPROACHES

У статті розглянуто різноманітні підходи до трактування поняття "конкуренція". Загалом конкуренція розглядається як основний елемент ринкового механізму і форма взаємодії ринкових суб'єктів та боротьби за вигідні ринки збуту товарів і найбільш сприятливі умови вкладення капіталу. Автором велику увагу приділено позиції розгляду поняття конкуренції через призму трьох підходів (поведінкового, структурного та функціонального) до її трактування. Поведінковий підхід до трактування терміна "конкуренція" зводиться до боротьби компаній одна з одною, що ведеться між продавцями за найбільш вигідні умови продажу товару. Структурне трактування поняття конкуренції посилює свої позиції через те, що сам термін "конкуренція" розглядався через призму змагання, а не суперництва. Функціональний підхід до визначення конкуренції описує роль, яку відіграє конкуренція в економіці. Визначено власне трактування конкуренції через призму економічного процесу взаємодії, взаємозв'язку і боротьби товаровиробників за покупця; збільшення своєї частки ринку або суперництва між окремими виробниками чи постачальниками товарів чи послуг за найвигідніші умови виробництва, переробки та збуту продукції з метою отримання прибутку.

Ключові слова: конкуренція, ринкова економічна система, суперництво, поведінковий, структурний функціональний та загальноринковий підходи.

В статье рассмотрены различные подходы к трактовке понятия "конкуренция".

В целом конкуренция рассматривается как основной элемент рыночного механизма и форма взаимодействия рыночных субъектов и борьбы за выгодные рынки сбыта товаров и наиболее благоприятные условия вложения капитала. Автором большое внимание уделено позиции рассмотрения понятия конкуренции через призму трех подходов (поведенческого, структурного и функционального) к ее трактовке. Поведенческий подход к трактовке термина "конкуренция" сводился к борьбе компаний друг с другом, что ведется между продавцами за наиболее выгодные условия продажи товара. Структурная трактовка понятия конкуренции усилила свои позиции из-за того, что сам термин "конкуренция" рассматривался через призму соревнования, а не соперничества. Функциональный подход к определению конкуренции описывает роль, которую играет конкуренция в экономике. Определена собственная трактовка конкуренции через призму экономического процесса взаимодействия, взаимосвязи и борьбы товаропроизводителей за покупателя; увеличение своей доли рынка или соперничество между отдельными производителями или поставщиками товаров, или услуг за наиболее выгодные условия производства, переработки и сбыта продукции с целью получения прибыли.

Ключевые слова: конкуренция, рыночная экономическая система, соперничество, поведенческий, структурный функциональный и общерыночный подходы.

УДК 339.137.01.021

<https://doi.org/10.32843/infrastruct36-7>

Злидник М.І.

аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки

Львівський торговельно-економічний університет

Different approaches to the interpretation of the concept of "competition" are considered in the scientific article. The diversity of interpretations of terminology relating to theoretical problems of competition and competitiveness, confirms the situation of disorder of the conceptual apparatus in this field of knowledge. It is characterized by a variety of definitions and their imperfection, which complicates the study of economic problems of competition. In general, competition is seen as a major element of the market mechanism and a form of interaction between market actors and the struggle for profitable commodity markets and the most favorable conditions for investment. Attention is drawn to the fact that competition in market conditions is the main mechanism for the formation of economic proportions. The author has paid great attention to the position of considering the concept of competition through the prism of three approaches: behavioral, structural and functional to its interpretation. The behavioral approach to the interpretation of the term "competition" is defined as the struggle of companies with each other, which is fight between sellers for the most favorable conditions of sale of goods. Structural interpretation of the notion of competition has strengthened its position because the term "competition" itself is viewed through the lens of competition rather than competition. A functional approach to defining competition describes the role that competition plays in the economy. Common market and socio-political concepts for understanding competition are also given. The interpretation of the concept of competition in common market and socio-political aspects are close and complementary. The socio-political concept for the interpretation of the term "competition" is based on the concepts of the struggle for existence, the fierce rivalry between the parties. It is defined own interpretation of competition through the prism of economic process of interaction, interconnection and struggle of producers for the buyer; increasing its market share or competing between individual manufacturers or suppliers of goods or services for the most profitable production, processing and marketing conditions for profit.

Key words: competition, market economic system, rivalry, behavioral, structural functional and common market approaches.

Постановка проблеми. Конкуренція – одне з ключових понять і невід'ємний атрибут ринкової економіки. Складність і різноманітність цього феномену породили безліч його тлумачень, різних концепцій і методів його аналізу. Та, незважаючи на загальний прогрес економічної науки і набагато краще розуміння механізму функціонування ринкової економічної системи, ніж будь-коли раніше, загальноприйнятої теорії конкуренції досі не створено. Тим часом потреба у цій теорії зростає у силу тих глибоких змін, що відбуваються в економічних

системах країн, зокрема під впливом інтернаціоналізації і глобалізації економічного розвитку. Ці зміни породжують нові форми конкурентних відносин суб'єктів світового ринку, які прямо і безпосередньо пов'язані із впливом науково-технічного прогресу на сучасний економічний розвиток.

Дотепер понятійні та термінологічні питання конкуренції та підходів до її тлумачення повністю не розв'язані. Відсутність загальноприйнятих однозначних термінів та їх визначень веде до непорозумінь та помилок у науковому осмисленні явищ, які

вивчаються. Різноманітність тлумачень термінології, що стосується теоретичних проблем конкуренції, конкурентоспроможності підтверджує ситуацію неупорядкованості понятійного апарату в цій галузі знань. Вона характеризується як різноманітністю визначень, так і їх недосконалістю, що ускладнює вивчення економічних проблем конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загальним питанням проблематики конкуренції, конкурентних переваг, конкурентоспроможності присвячені окремі наукові праці Л.В. Балабанової, А.В. Войчак, М.М. Гельвановського, В.А. Диленка, О.В. Зозульова, Ю.С. Коваленка, Є.Д. Литвиненка, Н.П. Наливайка, Л.А. Мачкура, Т.Л. Мостенської, Г.В. Осовської, Г.М. Паламарчука, Ю.М. Пахомова, О.Ю. Паценка, П.Т. Саблука, Н.П. Тарнавської, Р.А. Фатхудинова, М.І. Шаповала, О.В. Юринця, М.Д. Янків та інших.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення різноманітності думок щодо трактування поняття «конкуренція» та виділення основних підходів до розуміння цього поняття.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У більшості вітчизняних публікацій розкриваються загальні теоретичні і методичні основи сутності конкуренції, її види і форми прояву (цінова і нецінова), конкурентоспроможності товару, конкурентних ринків.

Загалом конкуренція розглядається як основний елемент ринкового механізму і форма взаємодії ринкових суб'єктів та боротьби за вигідні ринки збуту товарів і найбільш сприятливі умови вкладення капіталу. Акцентується увага на тому, що конкуренція в ринкових умовах є основним механізмом формування господарських пропорцій.

Етимологічно термін «конкуренція» з латинської мови означає «бігти разом», тобто конкурент – це той, хто біжить поряд. Під час бігу, як правило, з'являється почуття змагальності, тому пізніший переклад цього слова означав змагання, суперництво, боротьбу за досягнення кращих результатів. Визначаючи конкуренцію як економічне змагання, економісти підходять до цього поняття з різних позицій, що залежить від ступеня розвитку суспільства, рівня та характеру національного ринку, міжнародного авторитету держави та ін.

Необхідно особливо відзначити, що питання теоретичної сутності конкуренції та форм її прояву найбільш детально висвітлені та розкриваються в зарубіжній літературі, насамперед представниками класичної політекономії Адамом Смітом та Давідом Рікардо [1–3] та відомими ученими ХХ ст., праці яких були тісно пов'язані зі специфічними умовами країн з розвинутою ринковою економікою – І. Ансоффом, С.Л. Брю, К.Р. Макконнеллом, А. Маршаллом, Дж.С. Мілльом, А. Пезенті, М. Портером, А.А. Томсоном, М. Трейсі, Ф.А. Хайском, Й.П. Шумпетером та іншими.

Детальний аналіз вищенаведених наукових праць дає нам змогу зробити висновок про те, що конкуренція є необхідним елементом ринкового механізму та головною відмінною рисою, що розкриває переваги ринкової економіки перед економікою з централізованим плануванням. Саме вона сприяє прогресу ринкової економіки і є однією з фундаментальних економічних категорій. Наявність конкуренції забезпечує розвиток національної економіки, примушує підприємців у конкурентній боротьбі завойовувати споживачів, підвищуючи якість і знижуючи ціни на товари, що в цілому сприяє поліпшенню добробуту суспільства загалом.

Вищезгаданий класик економічної науки А. Сміт, зокрема, пов'язував конкуренцію із чесним, без змови, суперництвом, що ведеться між продавцями за найбільш вигідні умови продажу товару. При цьому основним методом конкурентної боротьби він вбачав зміну цін. Важливість ролі конкуренції в ринковій економіці було наголошено у сформульованому ним принципі «невидимої руки» ринку [1]. А. Сміт звернув увагу на різницю між суб'єктивними устремліннями бізнесменів і об'єктивними результатами їхньої діяльності. Це правило реалізується в тому, що кожен підприємець, прагнучи лише до власної вигоди, внаслідок різних обставин одночасно реалізує й інтереси суспільства. Результатом досліджень Д. Рікардо [3] став «закон ринків», що постулював тенденцію рівноважного стану за постійної зайнятості.

Також значної уваги заслуговує створена Д. Рікардо модель досконалої конкуренції, він вивчав та досліджував її у довгостроковій перспективі і розробив концептуальні засади спеціальної теорії міжнародної торгівлі, яку відокремлював від умов внутрішнього ринку. Головною відмінністю цієї теорії був висновок, що рух товарів між країнами регулюється перевагами у порівняльних витратах [3].

Заслуговує уваги і цінова концепція конкуренції за Дж. Мілем, який у результаті довготривалих досліджень дійшов до висновку, що «конкуренція є єдиним регулювальником цін, заробітної платні, ренти, вона сама по собі є законом, який встановлює правила цього регулювання» [4, с. 253].

Подальше трактування етимологічних коренів конкуренції вдосконалювалося в напрямі більш точного визначення її *мети й способів ведення*.

Так, у тлумаченні марксистської школи під конкуренцією розглядали властиву товарному виробництву антагоністичну боротьбу між приватними виробниками за найбільш вигідні умови виробництва та збуту товарів та послуг. Неокласичний варіант поведінкового тлумачення конкуренції пов'язує її з боротьбою за рідкісні економічні блага і, звичайно, за гроші споживача, на які їх можна придбати.

За словами відомого американського економіста П. Хейне, «конкуренція – це прагнення якомога краще задовольнити критерії доступу до рідких благ. Розрив між ціною блага та граничними витратами на його виробництво є джерелом потенційної переваги. Конкуренція відбувається в економіці у міру того, як люди визначають, де існують такі відмінності, і прагнуть використати їх, заповнюючи цей розрив додатковими благами» [5, с. 298].

Особливу значущість заслуговує неокласична теорія А. Маршала, який обґрунтував механізм автоматичного встановлення рівноваги на ринку за допомогою досконалої (чистої) конкуренції і дії законів граничної корисності і граничної продуктивності. Крім того, А. Маршалл вперше піддав критиці «умовності» моделі чистої конкуренції [6, с. 7]. Розроблення теорії аналізу часткової та довгострокової стійкої рівноваги на ринку, а також урахування розвитку технології і споживацьких переваг під час визначення відносних цін дозволили створити основи теорії нової моделі конкуренції – монополістичної. Тобто цікавинкою А. Маршалла було те, що він вперше послідовно обґрунтував механізм автоматичного встановлення рівноваги на ринку за допомогою досконалої конкуренції і розробив основи теорії монополістичної конкуренції, яку розглядав як окремих випадок необмеженої конкуренції, закономірності ціноутворення якої залишаються домінуючими.

Поведінкова інтерпретація поняття конкуренції висвітлена також у наукових працях М. Портера [7]. На його думку, конкуренція – динамічний процес, що розвивається, ландшафт, що безупинно змінюється, на якому з'являються нові товари, нові шляхи маркетингу, нові виробничі процеси й нові ринкові сегменти [7, с. 53]. Учений швидко дійшов висновку, що конкуренцію на будь-якому ринку можна розглядати як протидію п'ятьом конкурентним силам: загрози появи нових конкурентів; загрози появи товарів або послуг-замінників, конкурентоспроможних з погляду ціни; здатності постачальників торгуватися; здатності покупців торгуватися; суперництву вже існуючих конкурентів між собою.

Порівняно із поведінковим трактуванням, *структурне трактування* конкуренції у ХХ ст. набувало все більшого поширення у працях відомих учених Ф. Еджуорта, А. Курно, Дж. Робінсона, Е. Чемберліна й інших учених-економістів, що заклали фундамент сучасної західної теорії чотирьох основних типів ринків: досконалої конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії й монополії.

Структурне трактування поняття конкуренції посилило свої позиції через те, що сам термін «конкуренція» («competition») розглядався через призму змагань, а не суперництва – «rivalry», до якого звик поведінковий бік конкуренції. У структурному підході акцент зміщується із самої боротьби ком-

паній одна з одною до аналізу структури ринку, тих умов, які панують на ньому.

У межах структурного трактування поняття конкуренції, відомі засновники економічної науки К. Макконнел і С. Брю під конкуренцією розуміють «наявність на ринку великої кількості незалежних покупців і продавців, можливість для покупців і продавців вільно виходити на ринок і залишати його» [8, с. 68]. Тобто відповідно до структурної концепції до терміна конкуренція у центрі уваги виявляється не суперництво фірм, а встановлення ціни, не з'ясування того, хто й чому переміг, а встановлення факту принципової можливості (або неможливості) впливу фірми на загальний рівень цін на ринку. Якщо такий вплив не є можливим, йдеться про ринок досконалої конкуренції, в іншому разі – про один із різновидів недосконалої конкуренції. Визначальним моментом структурної концепції конкуренції є подання розвитку ринкової системи як динамічної зміни її властивостей, структури й функцій. Структурна концепція конкуренції формує нове уявлення про конкуренцію як про процес, на відміну від конкуренції як ситуації в моделі А. Сміта.

Варто згадати і про так званий рольовий підхід, іншими словами – *функціональний*, до визначення конкуренції. Він описує роль, що відіграє конкуренція в економіці. Відома теорія економічного розвитку Й. Шумпетера розкриває конкуренцію як суперництво старого з новим. Згідно з уявленнями цієї теорії нововведення скептично приймаються ринком, але якщо новатору вдається їх здійснити, саме механізм конкуренції витісняє з ринку підприємства, що використовують застарілі технології [9, с. 91]. Й Шумпетер з приводу досконалої конкуренції зазначав: «Це не той вид конкуренції, який може бути віднесений на рахунок наявних товарів, але цей вид конкуренції може бути особливо актуальним, якщо йтиметься про новий товар, нову технологію, нові ресурси або новий тип організації» [9, с. 54].

Лауреат Нобелівської премії з економіки, відомий вчений-економіст, австрійський науковець Ф.А. фон Хайек розглядав конкуренцію з дещо іншої позиції, а саме як «процедуру відкриття». На погляд ученого, на ринку тільки завдяки конкуренції приховане стає явним. В умовах типової для реального ринку нестачі інформації спочатку однаково привабливими можуть здаватися кілька можливих ліній поведінки фірми. І тільки справжня конкуренція «розкриває очі», яка з них насправді правильна, а яка приведе в глухий кут. На переконання науковця, «суспільство, яке покладається у процесі вирішення будь-яких завдань на засоби конкуренції, буде найбільш успішним у досягненні поставлених цілей» [10, с. 12].

Отже, на основі вищенаведених суджень робимо висновок про те, що сучасна теорія

конкуренції зародилася досить недавно і базується в основному на поведінковому й функціональному трактуваннях конкуренції.

Конкуренція є основою всього механізму товарного виробництва і ринкового господарства і створює серйозну альтернативу монополізації у сфері економіки. Узагальнені визначення поняття «конкуренція» наведені у табл. 1.

Наведемо окрім вищезазначених у таблиці 1 й два інших аспекти (підходи) до трактування конкуренції – економічний (загальноринковий) та соціально-політичний (класовоорієнтований) (табл. 2). Перший має на меті діалог або гру за правилами, другий – войовниче протистояння та крайні заходи. Адже загальноринковий аспект, як правило, охоплює інтереси всього людства, а соціально-політичний – окремої групи людей чи класу.

Трактування поняття конкуренції у загально-ринковому (економічному) аспекті близькі і доповнюють одне одного. Зокрема, автори визначають

конкуренцію як економічне змагання виробників, боротьбу за кращі умови виробництва, переробки та збуту продукції; причому конкуренцію розглядають через призму цивілізованого змагання чи суперництва, що ґрунтується на взаємоповазі, доброзичливих взаєминах та ділових стосунках.

Соціально-політичний концепт до трактування терміна «конкуренція» ґрунтується на поняттях боротьби за існування, жорсткого суперництва між сторонами.

Повністю погоджуємося із думкою вченого-економіста А.Ю. Юданова [19], який ринкову конкуренцію розглядає як боротьбу за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, яку ведуть підприємства на доступних їм сегментах ринку. Таке твердження обґрунтовуємо такими тезами. По-перше, йдеться про загальноринкову (економічну) конкуренцію, тобто про безпосередню взаємодію підприємств на ринку. По-друге, це визначення стосується тільки тієї боротьби, яку

Таблиця 1

Систематизація основних визначень понять “конкуренція” згідно з поведінковим, структурним та й функціональним підходом до її трактування

Джерело	Визначення
Поведінковий підхід	
А. Сміт [1]	Чесне, без змови, суперництвом, що ведеться між продавцями за найбільш вигідні умови продажу товару. При цьому основним методом конкурентної боротьби є зміна цін
Дж. Міль [2]	Конкуренція є єдиним регулювальником цін, заробітної платні, ренти, вона сама по собі є законом, який встановлює правила цього регулювання
К. Маркс [11, с. 246]	Властива товарному виробництву антагоністична боротьба між приватними виробниками за найбільш вигідні умови виробництва та збуту товарів та послуг
П. Хейне [5, с. 298]	Прагнення якомога краще задовольнити критерії доступу до рідких благ. Розрив між ціною блага та граничними витратами на його виробництво є джерелом потенційної переваги
А. Маршал [12]	Механізм автоматичного встановлення рівноваги на ринку
М. Портера [7]	Динамічний процес, що розвивається, ландшафт, що безупинно змінюється, на якому з'являються нові товари, нові шляхи маркетингу, нові виробничі процеси й нові ринкові сегменти
Г.Л. Азоєв [11]	Суперництво на якомусь терені між окремими юридичними або фізичними особами (конкурентами), зацікавленими в досягненні однієї і тієї ж мети
В.М. Власова [14]	Суперництво між людьми, фірмами, організаціями, територіями, зацікавленими в досягненні однієї й тієї ж мети
А.В. Войчак [15]	Властиве товарному виробництву змагання між окремими господарськими суб'єктами (конкурентами), зацікавленими в більш вигідних умовах виробництва і збуту товарів
Х. Зайдель [16]	Це центр ваги всієї системи ринкового господарства. Продавці і покупці конкурують на ринку між собою з метою досягнення кожним своєї мети за рахунок конкурентів
Структурний підхід	
К. Макконнел, С. Брю [8]	Наявність на ринку великої кількості незалежних покупців і продавців, можливість для покупців і продавців вільно виходити на ринок і залишати його
Закон України «Про захист економічної конкуренції» [17]	Змагання між суб'єктами господарювання з метою отримання завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання повинні мати можливість обирати між декількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначити умови обігу товарів на ринку
Функціональний підхід	
Й. Шумпетер [9, с. 54]	Новий товар, нову технологія, нові ресурси або новий тип організації
Ф.А. фон Хайек [10, с. 12]	Це те, на що суспільство покладається у процесі вирішення будь-яких завдань, і лише тоді воно буде найуспішнішим у досягненні поставлених цілей
Р.А. Фатхутдінова [18]	Процес управління суб'єктом своїми конкурентними перевагами для одержання перемоги або досягнення інших цілей у боротьбі з конкурентами за задоволення об'єктивних або суб'єктивних потреб у рамках законодавства або в природних умовах

Джерело: розроблено автором на основі наукових праць [1–2; 5; 7–12; 14–18]

**Систематизація основних визначень понять “конкуренція”
відповідно до соціально-політичного та загальноринкового підходів до її трактування**

Автор, джерело	Визначення
Соціально-політичний підхід	
Ф. Енгельс [20]	Конкуренція є найповнішим відображенням у сучасному суспільстві війни всіх проти всіх. Це війна, війна за життя, за існування, за все, і, відповідно, у разі необхідності, – війна на смерть, яка відбувається не тільки між окремими членами цих класів. Один стоїть у іншого на шляху, і тому кожен намагається відтіснити іншого та зайняти його місце. Трудящі конкурують між собою і буржуа конкурують між собою
К. Маркс [11]	За своєю суттю конкуренція є не що інше як внутрішня природа капіталу, його суть, яка проявляється та реалізується у вигляді взаємного впливу багатьох капіталів один на одний, є не що інше, як внутрішня тенденція, яка виступає у формі зовнішньої необхідності. Капітал існує і може існувати тільки у вигляді сукупності капіталів, тому його самовизначення проявляється у вигляді взаємного впливу капіталів. Вільна конкуренція, скільки б про неї не говорили, ще ніколи не була проаналізована економістами, хоча вона і складає основу всього буржуазного виробництва, яке ґрунтується на капіталі
Загальноринковий підхід	
Ф. Найт [21]	Конкуренція – ситуація, в якій конкуруючих одиниць багато, і вони незалежні. Конкуренція – це свобода індивідуумів мати справу з тими чи іншими індивідуумами і вибирати вигідніші з їх точки зору умови серед запропонованих
Й. Шумпетер [9]	Конкуренція являє собою суперництво старого з новим: новими товарами, технологіями, джерелами забезпечення потреб, типами організації
П. Самуельсон [22]	Конкуренція – детально розроблений, складний механізм координації дій в ринкових умовах, який об'єктивно реалізується через систему цін та ринків. Конкуренція – це засіб об'єднання знань та дій мільйонів різних індивідуумів

Джерело: розроблено автором на основі наукових праць [9; 11; 20–22]

ведуть підприємства між собою, продаючи на ринку свої товари та послуги. По-третє, конкуренція між підприємствами розвивається та ведеться за обмежений обсяг платоспроможного попиту. Звідси таке трактування поняття «конкуренція» містить у собі як внутрішню, так і міжгалузеву конкуренцію.

Варто зауважити і те, що чинник обмеженого платоспроможного попиту спонукає підприємства до конкуренції, оскільки за умови необмеженого попиту відносини між компаніями були б побудовані на основі довіри та співробітництва.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, підсумовуючи усе вищесказане щодо трактування терміна «конкуренція», вважаємо, що нині конкуренцію слід розглядати як економічний процес взаємодії, взаємозв'язку і боротьби товаровиробників за покупця; збільшення своєї частки ринку або суперництво між окремими виробниками чи постачальниками товарів чи послуг за найвигідніші умови виробництва, переробки та збуту продукції з метою отримання прибутку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов. Москва: Наука, 2007. 572 с.
2. Смит Дж. Модели в экологии / пер. с англ. Москва: Мир, 1976. 184 с.
3. Антология экономической политики: в 2 т. Москва, 1993. 475 с.
4. Миль Дж.С. Основы политической экономии. Москва: Прогресс, 1980. Т 1. 386 с.
5. Хайне П. Экономический образ мышления / пер. с англ. Москва: Дело, 1992. 704 с.

6. Балабанова І.В. Управління конкурентною раціональністю: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. 538 с.

7. Портер М. Конкуренция / пер. с англ. Москва: Вильямс, 2001. 495 с.

8. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика / пер. с англ. Киев: ХаГар, 1988. 785 с.

9. Шумпетер Й.П. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры. Москва: Прогресс, 1982. 455 с.

10. Хайек Ф.А. Дорога к рабству / пер. с англ. М. Б. Гнедовского. Москва: Экономика, 1992. 176 с.

11. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии: у 3 т. / под. ред. Ф. Энгельса. Москва: Политиздат, 1970. Т. 3. Кн. III. 1084 с.

12. Маршалл А. Принципы экономической науки [Principles of economic science]. Москва: Прогресс, 1993. Т.1. 415 с.

13. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика. Москва: Центр экономики и маркетинга, 1996. 208 с.

14. Власова В.М. Основы предпринимательской деятельности. Москва: Финансы и статистика, 1999. 87 с.

15. Войчак А.В., Камишников Р.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація. *Маркетинг в Україні*. 2005. № 2. С. 50–53.

16. Putman A.O. Marketing your services: a step-by-step guide for small businesses and professionals / published by John Wiley and Sons. Inc., 1990. 386 p.

17. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210> (дата звернення: 19.08.2019).

18. Фатхудинова Р.А. Стратегический менеджмент: учебник. Москва: Дело, 2001. 448 с.

19. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика. Москва: Вершина, 2006. 368 с.

20. Седов В.И. Новые формы конкурентной борьбы в условиях современного капитализма. Москва: Мысль, 1971. 140 с.

21. Антология экономической классики: в 2 т. / под ред. Столярова И.А. Москва: Эконом, 1991. Т. 1. 475 с.

22. Самуэльсон П.Э., Нордхаус В.Д. Экономика / пер. с англ. Москва: Вильямс, 2003. 688 с.

REFERENCES:

1. Smit A. (2007) Issledovaniya o prirode i prichinah bogatstva narodov [Studies on the nature and causes of the wealth of peoples]. Moskva: Nauka. (in Russian)

2. Smit Dj. (1976) Modeli v ekologii [Ecology Models] Moskva: Mir. (in Russian)

3. Antologiya ekonomicheskoy politiki (1993) [Anthology of economic policy] Moskva. (in Russian)

4. Mil Dj.S. (1980) Osnovy politicheskoy ekonomii [Fundamentals of Political Economy]. Moskva: Progress, T. 1. (in Russian)

5. Hayne P. (1992) Ekonomicheskii obraz myishleniya [Economic way of thinking] Moskva: Delo. (in Russian)

6. Balabanova I.V. (2008) Upravlinnja konkurentnoju racional'nistju [Managing Competitive Rationality]. Donec'k: DonNUET. (in Ukrainian)

7. Porter M. (2001) Konkurenciya [Competition] Moskva: Vilyams. (in Russian)

8. Makkonell K.R., Bryu S.L. (1988) Ekonomiks: printsipy, problemy i politika [Economics: principles, problems and politics] Kiev: HaGar. (in Russian)

9. Shumpeter Y.P. (1982) Teoriya ekonomicheskogo razvitiya: issledovanie predprinimatelskoy pribyili, kapitala, kredita, protsenta i tsikla konyunktury [Theory of economic development: a study of entrepreneurial profit, capital, credit, interest, and the business cycle]. Moskva: Progress. (in Russian)

10. Hayek F.A. (1992) Doroga k rabstvu [The road to slavery]. Moskva: Ekonomika. (in Russian)

11. Marks K. (1970) Kapital. Kritika politicheskoy ekonomii [Capital. Criticism of Political Economy]. Moskva: Politizdat, T. 3. Kn. III. (in Russian)

12. Marshall A. (1993) Printsipy ekonomicheskoy nauki [Principles of Economic Science] Moskva: Progress, T.1. (in Russian)

13. Azoev G.L. (1996) Konkurenciya: analiz, strategiya i praktika [Competition: Analysis, Strategy and Practice]. Moskva: TSentr ekonomiki i marketinga. (in Russian)

14. Vlasova V.M. (1999) Osnovy predprinimatelskoy deyatelnosti [Fundamentals of Entrepreneurship]. Moskva: Finansy i statistika. (in Russian)

15. Voichak A.V., Kamyshnikov R.V. (2005) Konkurentni perevahy pidpriemstva: sutnist i klasyfikatsiia [Competitive advantages of the enterprise: essence and classification]. *Marketynh v Ukraini*. no. 2, pp. 50–53.

16. Putman A.O. (1990) Marketing yuor serices: a step-by-step guide for small businesses and professionals / published by John Wiley and Sons. Inc.

17. Pro zakhyst ekonomichnoi konkurencii: Zakon Ukrainy vid 11 sichnia 2001 r. 2210. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210> (accessed 19 August 2019).

18. Fathudinova R.A. (2001) Strategicheskii menedjment [Strategic Management]. Moskva: Delo. (in Russian)

19. Yudanov A.Yu. (2006) Konkurenciya: teoriya i praktika [Competition: theory and practice] Moskva: Verшина. (in Russian)

20. Sedov V.I. (1971) Novyye formy konkurentnoy borby v usloviyah sovremennogo kapitalizma [New forms of competitive struggle in the conditions of modern capitalism]. Moskva: Myisl. (in Russian)

21. Stolyapova I.A. (1991) Antologiya ekonomicheskoy klassiki [Anthology of economic classics]. Moskva: Ekonom, T. 1. (in Russian)

22. Samuelson P.E., Nordhaus V.D. (2003) Ekonomika [Economics] Moskva: Vilyams. (in Russian)

THEORETICAL BASIS OF COMPETITION AND ITS INTERPRETATION APPROACHES

The purpose of the article. The purpose of the study is to summarize the diversity of views on the interpretation of the concept of “competition” and to identify the main approaches to understanding this concept.

The variety of interpretations of terminology concerning theoretical problems of competition and competitiveness confirms the situation of the disorderly conceptual apparatus in this area of knowledge. It is characterized by a variety of definitions and their imperfection, which complicates the study of economic problems of competition.

In general, competition is seen as a major element of the market mechanism and a form of interaction between market actors and the struggle for profitable commodity markets and the most favorable conditions for investment. Attention is drawn to the fact that competition in market conditions is the main mechanism for the formation of economic proportions.

Methodology. For implementation in the scientific article the purpose and tasks used a set of methods of scientific knowledge. Namely, the comparative method – is used to compare the various interpretations of competition between classical and neoclassical schools in economic science; grouping methods – are helped to identify the main definitions of the concept of “competition” according to the behavioral, structural and functional approach to its interpretation, as well as to identify other aspects of the interpretation of competition – economic and socio-political.

Results. The author has paid great attention to the position to consider the concept of competition through the prism of three approaches: behavioral, structural and functional to its interpretation. The behavioral approach to the interpretation of the term “competition” has reduced to the struggle of companies with each other, which is fought between sellers for the most favorable conditions of sale of goods. Structural interpretation of the concept of competition has strengthened its position because the term “competition” itself has viewed through the prism of competition, not the rivalry to which the behavioral side of competition is accustomed. That is, in the structural approach, the emphasis shifts from the struggle of companies with each other to the analysis of the structure of the market, the conditions that prevail on it. It is noted that a functional approach to determining competition describes the role that competition plays in the economy. The other two aspects to the interpretation of competition have distinguished - economic and socio-political.

Practical implication. It is defined own interpretation of competition through the prism of economic process of interaction, interconnection and struggle of producers for the buyer; increasing its market share or competing between individual manufacturers or suppliers of goods or services for the most profitable production, processing and marketing conditions for profit. Such a statement is substantiated by such theses. Firstly, we are talking about general (economic) competition, that is, direct interaction of enterprises in the market. Secondly, this definition applies only to the struggles that businesses have with each other by selling their goods and services on the market. Thirdly, competition between businesses is developing and is being driven by a limited amount of solvent demand. Hence, such an interpretation of the concept of “competition” includes both internal and inter-industry competition.